

אֶל הַמַּיִם. וּכְתִיב (שמות ט"ו) שָׁם שָׁם לֹו חֶק וּמִשְׁפָּט, נֶחֱשׁ
 עָלַי צוֹר. וְשָׁם נִסְהוּ, עֵטְרָהוּ בְּנִסִּים אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מִפְּאֵן וּלְהִלָּאָה הָרִי לָךְ שִׁיעֵמוֹד אֶצֶל הַמַּיִם הָרִי לָךְ
 לְהִתְקַדֵּשׁ שָׁמַי בַּמַּיִם.

כְּשֶׁבָאוּ לְאֱלִים, בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג בָּהֶם. אָמַר הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֵין צָרִיךְ מִטָּה. הָרִי
 יַעֲקֹב שֶׁהוּא אֵילָן בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ וְהוּא שִׁבְעִים תְּמָרִים
 וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם, שְׁנַיִם עֶשֶׂר שִׁבְטִים בְּשִׁבְעִים
 עֲמוּדִים וַי"ב שִׁבְטִים. כִּמָּה דָּאֵת אָמַר (ישעיה א) כִּי יְבוֹשׁוּ
 מְאִילִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם. מִיָּד, וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם בַּמָּקוֹם
 הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֵילָן, וְהוּא אֱלִים. מִשְׁמַע דְּכִתִּיב עַל הַמַּיִם,
 וּמִשְׁמַע דְּכִתִּיב שָׁם שָׁם לֹו וְלֹא בַּמָּקוֹם אַחַר וְשָׁם שְׁלֹטוֹ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַמַּיִם וְלֹא הוּצָרָךְ הַמִּטָּה. מִפְּאֵן וּלְהִלָּאָה
 אֵיצְטְרִיךְ הַמִּטָּה, בְּנֶחֱשׁ עָלַי צוֹר אֶצֶל הַמַּיִם.

בָּאוּ לְחֹרֵב בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרֵג, אָמַר לִיָּה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, (שמות ט"ז) וְהִפִּיתָ בְּצוֹר, הַמִּטָּה אֵיצְטְרִיךְ הַכָּא
 וְהִפִּיתָ לֵאלוֹ בְּאוֹתוֹ צוֹר וְלֹא בְּנֶחֱשׁ. אָמַר מֹשֶׁה יִתִּיר
 אֵיצְטְרִיךְ הַכָּא, אֲנִי חָמִי מַיִם דְּבַעֲיִין לְשִׁטְפָּה. אֲמַאי,
 (שמות ט"ז) הַנְּנִי עוֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוֹר בְּחֹרֵב וְהִפִּיתָ
 בְּצוֹר. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, עֲדִין בְּמַרְיָבָה
 עֲתִידִין הַמַּיִם לְקַטְרֵג יוֹתֵר, שֶׁהֵם מַיִם עֲכוּרִים רָעִים

וְזִדּוֹנִים וְיִזְדוּגוֹ בְּהֵם יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹי לְעֵינֵיהוֹן. וְאוֹתָהּ
שָׁעָה אֵיצְטְרִיךְ הַמַּטָּה וְהַתִּיר עֲלֵיהֶם הַנְּחָשׁ בְּגִלּוֹי
לְעֵינֵיהֶם, וְיִתְקַדֵּשׁ שָׁמַי. הֵדָא הוּא דְכְּתִיב, לְהַקְדִּישְׁנִי
בְּמִים לְעֵינֵיהֶם. מָהוּ לְעֵינֵיהֶם, דְּבַר שְׁנִזְדוּגוֹ בְּהֵם
בְּגִלּוֹי.

תָּא חֲזִי, הָכִי חָמָא יְהוּד. דְּכְּתִיב, (תהלים קכ"ד) לֹוִלִי ה' שְׁהִיָּה
לָנוּ בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם, זֶה פִּרְעָה. (תהלים קכ"ד) אָזִי עֶבֶר
עַל נַפְשֵׁנוּ הַמִּים הַזִּדּוֹנִים כְּדָא מְרִינָן (תהלים קכ"ד) נַפְשֵׁנוּ
כְּצַפּוֹר נִמְלָטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים.

אָמַר רַבִּי אַבָּא, מָה רָאָה מֹשֶׁה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֹא עָשָׂה
בְּנְחָשׁ, אֱלֹא יִשְׂרָאֵל הָיוּ דוֹחֲקִים לְמֹשֶׁה, תָּנָה לָנוּ
מִים, נְתִייעֵץ וְאָמַר. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִי, עֲמוּד
בְּנְחָשׁ וְאֵנָּה חָמִי דְאִין גְּזִירָה לְנְחָשׁ בְּמִים אֱלֹא בְּעַפָּר.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מֵהַכָּא, (בראשית א) וְעַפָּר תֹּאכַל כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ מִשְׁמַע דְּעַפָּר יִיכּוֹל כָּל יוֹמוֹי, אֲבָל לֹא
בְּמִיא. וְיִשְׂרָאֵל דְּחֻקִּין לִי, וְאִף עַל גַּב דִּיתְעַבִּיד נִיסָא,
לֹא יִתְעַבִּיד בְּאַתְר דָּא, אֱלֹא אֲתַחֲקַק בְּעַפָּרָא וְלֹא בְּמִיא.
דְּכְּתִיב (שמות ד) וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנְחָשׁ. וְצוּר בְּדָא
אֲתַחֲקַק בְּמִיא בְּמָרָה, וּכְבֹר עֶבֶד נִיסָא בְּהָאִי, דְּאֲתַעַבִּיד
זְמָנָא אַחְרָא. דְּכְּתִיב, (במדבר ב) וַיִּךְ אֶת הַסֵּלַע בְּמִטְהוֹ
פְּעָמִים. אָמַר לִיָּהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מֹשֶׁה (במדבר ב) יַעַן

לֹא הָאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישְׁנִי, דְּחֻשְׁבְּתוֹן דְּלֹא יְכִיל נְחֹשׁ
בְּמֵיָם. (במדבר כ) לִכֵּן לֹא תִבְיֹאוּ: (עד כאן מזהה שמטות)

מֵאֵי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּמַחְקֵק בְּנִסְיֵין הוּוּה, וְשָׂמָא קְדִישָׁא
עֲלָאָה רְשִׁימָא בִּיהַ. בְּקִדְמִיתָא נְחֹשׁ, כְּמַה דְּאִתְמַר,
(משלי ל) דְּרַף נְחֹשׁ עֲלֵי צוּר. נְחֹשׁ, הָא אֲתִידַע דְּאִתְעַר צוּר.
(ב"א וְאִתְמַר צוּר) בְּאֵן אֲתַר אֲתַגְלִי, הֲכָא אֲתַגְלִי דְּכְתִיב הַנְּנִי
עוֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר. וּמֵאֵן צוּר. כְּמַה דְּאִתְ אֲמַר
(דברים לב) הַצּוּר תָּמִים פְּעֻלוֹ, וְתַמָּן יִדַּע מִשָּׁה הֵיךְ קָאִים
נְחֹשׁ עֲלֵי צוּר. וְהָא אוֹקִימָנָא מְלִי.

אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵי לִישְׁתִּיק קְרָא יֵאוּת שְׂאִילְתָּא. אָלָא
הָא כְּתִיב, וְהִפִּיתָ בַּצּוּר וַיֵּצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם. אֲמַר
לִיהַ, וְדֵאֵי הֲכִי הוּוּא, דְּלִית לָךְ כָּל שְׂמָא וְשָׂמָא, מֵאִינוֹן
שְׂמָהֵן קְדִישִׁין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּוּא, דְּלֹא עֵבֵד נִסְיֵין
וּגְבוּרָאן, וְאִפִּיק כָּלָא דְּאֶצְטְרִיךְ לְעֵלְמָא, כָּל שְׂכָן
לְאַפְקָא הֲכָא מִיָּא.

אֲמַר לִיהַ, אֵי הֲכִי, הָא כְּתִיב, (תהלים עח) הֵן הִכָּה צוּר
וַיִּזּוּבוּ מַיִם. מֵאֵן מַחֵי לְשִׁמְיָה. אֲמַר לִיהַ, פְּטִישָׁא
חֲרִיפָא, בְּקִטְרוּי יְדִיעַ, וְאִתְ שְׂאִיל דָּא. אָלָא תָּא חֲזִי,
בְּכָל אֲתַר צוּר גְּבוּרָה, וְכַד בְּעֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּוּא
לְמַחְאָה, אוּ לְאַלְקָאָה, אֲתַעַר גְּבוּרָה דָּא וְהַהוּא גְּבוּרָה
מַחֵי וְלָקִי, וְדָא הוּוּא דְּכְתִיב, הֵן הִכָּה צוּר וַיִּזּוּבוּ מַיִם. וְאֵי

לָאוּ דְאִתְעַר צוּר, וְלָקִי בְּאִתְר דְּאַצְטְרִיךְ, לָא נְבִיעִין
מִיָּא.

אֲמַר לִיה, אִי הָכִי, הָא כְּתִיב, (דברים לב) צוּר יִלְדֶךָ תְּשִׁי.
וְתַנִּינָן מֵאִי תְּשִׁי, כְּלוּמַר חֲלֹשֶׁת לִיה. אֲמַר לִיה
וַדַּאי הָכִי הוּא, דְּאֶלְמָלִי יִנְדַּעוֹן חֲיִיבִיָּא, דְּהֵאִי צוּר
זְמִינָא לְאִתְעָרָא לְקַבְּלֵיהוּ, וְלֹאֲלַקָּאָה לֹוֹן, יִמְנַעוֹן
מְלִמִּיחָב קָמִיה, אֶלָּא חֲלֹשָׁא אִיהִי בְּעֵינֵיהוּ, הוּאִיל וְלֹא
מִסְתַּכְּלִי בָּהּ, וְלֹא מִסְתַּכְּלִי בְּאַרְחֵיהוּ (ס"א בּפְרָסִיָּהוּ) וְעַל דָּא
צוּר יִלְדֶךָ תְּשִׁי.

ר' אבא אָמַר, אִית צוּר, וְאִית צוּר, מִסְטָרָא דְּצוּר
עֲלָאָה, נִפְק צוּר אַחְרָא. וּמֵאִי צוּר עֲלָאָה. צוּר דְּכָל
צוּרִים. וּמֵאִי אִיהוּ, הֵהוּא דְּאוּלִידַת לְיִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב צוּר
יִלְדֶךָ תְּשִׁי. דְּהֵא מִסְטָרָא דְּצוּר עֲלָאָה דְּלַעִילָא, נִפְקָא
צוּר אַחְרָא. מִסְטָרָא דְּאִמָּא, נִפְקָא גְבוּרָה.

וְאִזְלָא הָא כְּהָא דְּאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כְּתִיב (תהלים קו) מִי (פ"ג
ע"א) יִמְלֵל גְבוּרוֹת יְיָ. מֵאִי גְבוּרוֹת יְיָ. לְאֶכְלָלָא
אִמָּא עֲלָאָה דְּכָלָא, דְּהֵא עַל גַּב דְּלָאוּ אִיהִי דִּינָא,
מִסְטָרָהָא אֲשֶׁתִּכַּח, דְּהֵא מִסְטָרָהָא (דף ט"ד ע"ב) גְבוּרָה
אֲשֶׁתִּכַּח, וּבְגִינִי כֶּךָ צוּר עֲלָאָה אֶקְרִי. (דברים לב) וְתִשְׁכַּח
אֵל מְחוּלְלָךְ, דָּא נְהִירוּ דְּאָבָא. מֵאִי נִיהוּ. חֶסֶד עֲלָאָה,
דְּאִיהוּ נְהִירוּ דְּאָבָא.

תוֹ אָמַר רַבִּי אַבָּא, מֵיִם בְּכָל מְקוֹם, הָא יְדִיעָא, וְקוּדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא בְּהַאי צוּר אֲתַעֵר לְאַרְקָא מִיָּא, דְּהָא לָא
 אֲתַחְזִי, (אָלָא מְגֻדְלָה) וְדָא הוּא אֶת וְנִיסָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא. וְעַל דָּא שְׁבַח דְדוּד וְאָמַר, (תְּהֵלִים קִיד) הֶהֱפְכִי הַצּוּר אֲגַם
 מֵיִם וְגו'. וּמִשְׁמַע הֶהֱפְכִי, דְּהָא לָא אֲרַחֲזִי דְצוּר בְּכַף.
 וְעַל דָּא, בְּצוּר עֲלָאָה, אֲפִיק מִיָּא מֵאַתֵּר דְלִתְתָּא. וּמַה
 שְׁמִיָּה דְהָהוּא דְלִתְתָּא. סֻלַּע. דְכִתְיֵב, (בַּמְדַּבֵּר ב)

וְהוֹצֵאת לָהֶם מֵיִם מִן הַסֻּלַּע. וּבְמַה אֲפִיק הָאִי סֻלַּע מִיָּא.
 בְּחִילָא דְצוּר דְלַעִילָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, (דְּבָרִים לֵב) הַצּוּר תְּמִים פְּעָלוּ מֵאִי מִשְׁמַע
 הַצּוּר תְּמִים פְּעָלוּ. דְאֲתַהֲפֵךְ צוּר, לְמַעַבְד פְּעָלוּ
 דְתְּמִים. וּמֵאִי אִיהוּ. אֲבָרָהֶם. דְכִתְיֵב בֵּיה (בְּרֵאשִׁית יז) הִתְהַלֵּךְ
 לְפָנַי וְהָיָה תְּמִים. וְדָא הוּא הֶהֱפְכִי הַצּוּר אֲגַם מֵיִם,
 וּמִשְׁמַע תְּמִים פְּעָלוּ, וְדָא אֲבָרָהֶם.

בְּשַׁעֲתָא דָּא, אֲתַהֲדֵר הַצּוּר, תְּמִים. בְּשַׁעֲתָא אַחְרָא
 תְּנִינָא, כִּד (אֲתַעֲנֵשׁ) בַּעָא מִשָּׁה לְאַפְקָא מִיָּא
 בְּהַאי צוּר, בְּחֻבְבֵּיהוּ דְיִשְׂרָאֵל, לָא אֲתַהֲדֵר תְּמִים,
 כְּקַדְמִיתָא. בֵּיה זְמַנָּא, אֲתַרְעֵם מִשָּׁה וְאָמַר, צוּר יִלְדֵךְ
 תְּשִׁי. כְּלוּמַר, חֲלָשֶׁת לִיָּה מִמָּה דְהוּוּ בְּקַדְמִיתָא, דְּבִגְיִנְךָ
 לָא אֲשַׁתְּכַח תְּמִים הַשְׁתָּא, וְאֲתַעֲבִיד (בִּידָה) דִּינָא, מַה דְלָא
 הוּוּ בְּיוֹמֵי יִלְדֵךְ, כְּלוּמַר עוֹלִימְךָ.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מֵאֵי דְכָתִיב הִישׁ יי' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין.
 וְכִי טַפְשִׁין הוּוּ יִשְׂרָאֵל דְּלֹא יַדְעֵי מְלָה דָא, וְהָא
 חָמוּ שְׂכִינְתָא קָמִייהוּ, וְעֵנְנֵי כְבוֹד עָלְיֵיהוּ דְסַחְרוֹן לֹון,
 וְאִינוּן אָמְרוּ הִישׁ יי' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין, גּוֹבְרִין דְחָמוּ זִיו
 יִקְרָא דְמַלְכֵיהוֹן עַל יַמָּא, וְתַנִּינֹן, רָאֲתָה שְׂפָחָה עַל הַיָּם
 מִה שְׁלֹא רָאָה יַחְזִקָאֵל, אִינוּן אֲשַׁתְּכַחוּ טַפְשִׁין, וְאָמְרוּ
 הִישׁ יי' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין.

אֵלָא (נשא קב"ט ע"א) הֵכִי קָאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּעוּ לְמַנְדַּע,
 בֵּין עַתִּיקָא סְתִימָאָה דְכָל סְתִימִין, דְאֶקְרִי אֵין.
 וּבֵין זַעִיר אֶפִּין דְאֶקְרִי יי'. וְעַל דָּא, לָא כְּתִיב הִישׁ יי'
 בְּקִרְבָּנוּ אִם לֹא, כִּמָּה דְכָתִיב הִילָךְ בְּתוֹרַתִּי אִם לֹא. אֵלָא
 הִישׁ יי' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין.

אִי הֵכִי אֲמַאי אֲתַעְנָשׁוּ. אֵלָא עַל דְעֵבִידוּ פְרוּדָא,
 וְעֵבִידוּ בְנַסְיוֹנָא, דְכָתִיב וְעַל נְסוּתָם אֶת יי'. אָמְרוּ
 יִשְׂרָאֵל, אִי הָאִי נִשְׂאֵל בְּגוּוֹנָא חַד. וְאִי הָאִי נִשְׂאֵל
 בְּגוּוֹנָא אַחְרָא. וְעַל דָּא מִיָּד וַיְבֹא עַמְלֶק.

(שמנות יז) וַיְבֹא עַמְלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִים. רַבִּי יוֹסִי
 פִּתַח, (ישעיה לב) (ו' ע"א) אֲשֶׁרִיכֶם זוֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם
 מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר. אֲשֶׁרִיכֶם זוֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם,
 תַּמָּן תַּנִּינֹן, כִּמָּה מַיִם וְכִמָּה מַיִם מִשְׁתַּכְּחִין. זַכָּאִין אִינוּן
 יִשְׂרָאֵל, דְלִית זִרְעָא לְהוּ, אֵלָא עַל הַמַּיִם, דְכָתִיב וַיַּחֲנוּ

שֵׁם עַל הַמַּיִם, אֵינּוֹן דִּהּוּ תַּחֲת עַנְפֵי אֵילָנָא דְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא.

דִּתְנִיא, אֵילָנָא אֵית לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְהוּא אֵילָנָא
רַבְרָבָא וְתַקִּיפָא, וּבֵיה אֲשֶׁתְכַח מְזוּנָא לְכֻלָּא.
וְהוּא אֲתַחַם בְּתַרִּיסַר תַּחֲוּמִין, בְּמַתְקָלָא, וְאֲתַתְקַף
בְּאַרְבַּע רוּחֵי עֲלָמָא. וְע' עַנְפִין אֲחִידֵן בֵּיה וְיִשְׂרָאֵל
מִשְׁתַּכְּחֵי בְּגוּפָא דֵהֵהוּא אֵילָנָא. וְאֵינּוֹן שְׁבַעִין עַנְפִין
סַחְרָנָא דִּלְהוֹן.

וְהֵינּוּ דְכְּתִיב, וַיָּבֹאוּ אֱלִימָה וְשֵׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה עֵינּוֹת
מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים, וְהָא אוּקְמוּהָ, וְאֲתַמַּר
בְּכַמָּה אֲתַר. מַאי וַיַּחֲנוּ שֵׁם עַל הַמַּיִם. אֵלָא בֵּהֵהוּא
זְמַנָּא, שְׁלִיטוּ עַל אֵינּוֹן מֵיָא, דֵּאֵינּוֹן תַּחֲת עַנְפִין
דֵּאֵילָנָא, דֵּאֲקָרוּן (תהלים קכד) הַמַּיִם הַיְדִדוֹנִים. וְעַל דָּא
אֲשַׁרִּיכֶם זוֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם.

מִשְׁלַחֵי רַגְלֵי הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר, אֵינּוֹן תְּרִין פְּתָרֵי שְׁמָאֵלָא,
דֵּאֲחִידֵן בְּהוּ עַמִּין עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת,
דֵּאֲקָרוּן שׁוֹר וְחֲמוֹר. וְהֵינּוּ דְכְּתִיב, (בראשית לב) וַיְהִי לִי שׁוֹר
וְחֲמוֹר. בְּגִין דְּלָבָן חֲפִים הָוָה בְּחַרְשִׁין וּבְאֵינּוֹן פְּתָרִין
תַּתְּאִין, וּבְאֵינּוֹן בְּעָא לְאוּבְדָא לְיַעֲקֹב, כְּמָה דְכְּתִיב,
(דברים כו) אֲרָמִי אוּבַד אָבִי, וְהָא אֲתַמַּר. וּכְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל זָכָאִין,
מִשְׁלַחֵי לְהוּ, וְלֹא יִכְלִי לְשַׁלְטָאָה עַל־יְהוּ, הֲדָא הוּא

דְּכַתִּיב מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר דְּלֹא שְׁלִטֵי בְּהוּ.
 אָמַר רַבִּי אֲבָא, כַּד מְזַדְּוּגֵי כַּחֲדָא, לֹא יִכְלֵי בְּנֵי עֲלָמָא
 לְמִיקָם בְּהוּ, וְעַל דָּא (דף ט"ה ע"א) כְּתִיב (דברים כב) לֹא
 תַחְרוֹשׁ בַּשּׁוֹר וּבַחֲמוֹר יַחֲדָיו. יַחֲדָיו דִּיִּיקָא. וְתַנִּינָן, לֹא
 יִהְיֶיב אִינִישׁ דְּוֹכְתָא לְזִינִין בִּישִׁין, דְּהָא בְּעוּבְדָא דְּבַר נֶשׁ
 (לְתַתָּא), אַתְעַר מַה דְּלֹא אֲצִטְרִיךְ. וְכַד מְזַדְּוּגֵי כַּחֲדָא,
 (לֹא יִכְלִין לְמִיקָם בְּהוּ. מִבִּין סִטְרָא דְּלַהוֹן גַּפִּיק) מִתְקִיפּוּתָא דְּלַהוֹן דְּאֲקָרִי
 כְּלָב, וְדָא חֲצִיפָא מְכֻלְהוּ, הֵדָא הוּא דְּכַתִּיב, (שמות יא) וְלִכְל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַחְרֹץ כְּלָב לְשׁוֹנוֹ.
 אֲפִיק הַהוּא דְּאֲקָרִי כְּלָב, וְדָא חֲצִיפָא מְכֻלְהוּ) אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא,
 אַתּוֹן אֲמַרְתּוּן, הֵישׁ יִי' בְּקַרְבְּנוּ אִם אֵין, הֲרִי אֲנִי מוֹסֵר
 אֲתָכֶם לְכָלָב. מִיָּד וַיֵּבֵא עֲמֶלֶק.

ר' יְהוּדָה אָמַר, (במדבר כד) רַאשִׁית גּוֹיִם עֲמֶלֶק וְאַחֲרֵיתוֹ
 עֲדֵי אוֹבֵד. וְכִי רַאשִׁית גּוֹיִם עֲמֶלֶק, וְהֵלֵא כַּמָּה
 לִישְׁנֵין וְעַמִּין וְאוּמִין הוּוּ בְּעֲלָמָא, עַד לֹא אַתָּא עֲמֶלֶק.
 אֲלֵא, כַּד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, דִּחִילוּ וְאִימְתָא נִפְלָה
 עַל כָּל עַמִּין דְּעֲלָמָא מִיִּשְׂרָאֵל, הֵדָא הוּא דְּכַתִּיב,
 (שמות טו) שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אַחְזוּ יוֹשְׁבֵי פְּלִשְׁתִּי. וְלֹא
 הוּוּ עַמָּא דְּלֹא הוּוּ דְּחֵיל מְגַבּוּרָאן עֲלָאִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא, וְעֲמֶלֶק לֹא הוּוּ דְּחֵיל, הֵדָא הוּא דְּכַתִּיב, וְלֹא יִרָא
 אֱלֹהִים. לֹא דְּחֵיל לְמַקְרַב לְגַבְרָךְ. וְעַל דָּא רַאשִׁית גּוֹיִם.

(עמלק הו' קדמאדה)

דָּאתוּ לְאַגָּחָא קָרְבָא בִישְׂרָאֵל עֲמִלְק הוּוה. וּבְגִינֵי כַף
 וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד, דְּכָתִיב כִּי מָחָה אֶמְחָה אֶת
 זְכַר עֲמִלְק. וּכְתִיב, (דברים כה) תִּמְחָה אֶת זְכַר עֲמִלְק, הֲדָא
 הוּא דְכָתִיב וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אוֹבֵד. עֲדֵי אֲבָדוֹ מִבְּעֵי לִיהָ.
 אֲלָא עַד דִּיִּיתֵי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְיֵאבֵד לִיהָ, (פְּלוֹמֵר עַד
 דְּקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא יֵהָא אוֹבֵד לִיהָ) דְּכָתִיב כִּי מָחָה אֶמְחָה וְגוֹ'. אֲמַר
 ר' אֶלְעָזָר, תָּא חֲזִי, אֵף עַל גַּב דְּהַצּוּר תָּמִים פְּעֵלוֹ,
 וְעֵבִיד עֲמָהוֹן חֶסֶד לְאַפְקָא לֹון מֵיָא, לָא שְׂבַק דִּידִיהָ,
 דְּהָא כְּתִיב וַיָּבֵא עֲמִלְק.

ר' אֲבָא פִתַּח וְאָמַר, (קהלת ה) יֵשׁ רָעָה חוֹלָה רָאִיתִי תַחַת
 הַשָּׁמֶשׁ. כַּמָּה בְּנֵי נֶשָׂא אֲטִימִין לְבָא, בְּגִין דְּלֵא
 מִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא. יֵשׁ רָעָה חוֹלָה, וְכִי יֵשׁ רָעָה דְּהִיא
 חוֹלָה, וַיֵּשׁ רָעָה דְּלֵאוּ הִיא חוֹלָה. אֲלָא וְדָאֵי יֵשׁ רָעָה
 חוֹלָה, דְּתַנְיִנֵן, מִסְטָרָא דְּשִׁמְאֵלָא, נִפְקִי כַּמָּה גְּרֵדִינֵי
 נִימוּסִין, דְּבִקְעֵן בְּאוֹרָא.

וְכַד בְּעֵינֵן לְמִיפְקָא, אֲזֵלִין וְאַשְׁתַּאֲבִין בְּנוֹקְבָא דְּתַהוּמָא
 רַבָּה, לְבַתֵּר נִפְקִין וּמִתְחַבְּרֵן כַּחְדָּא, וּבִקְעִין אוֹרִין,
 וְשִׁאטִּין בְּעֵלְמָא, וּמִתְקַרְבִּין לְגַבִּייהוּ דְּבְנֵי נֶשָׂא, וְכֹל חַד
 אֶקְרִי רָעָה, כַּמָּה דָּאתָא אֲמַר (תהלים צא) לָא תֵאוּנָה אֶלְיָךְ
 רָעָה. מֵאֵי לָא תֵאוּנָה. בְּגִין דְּאֵתִיא בְּתַסְקוּפָא עַל בְּנֵי
 נֶשָׂא.

חֹלָה אִמָּאֵי הִיא חוֹלָה. כִּד שְׂרִיא הָאֵי עַל בְּנֵי נִשְׂא,
 עֵבִיד לֹון קְמַצְנִין מִמְּמוֹנֵיהוֹן, אֲתִיִּין גַּבְאֵי צְדָקָה
 גַּבִּיהַ, הִיא מְחָאֵת בִּידֵיהַ. אֲמַר לִיהַ לֹא תִיפּוּק מְדִידָךְ.
 אֲתִיִּין מְסַכְנֵי, הִיא מְחָאֵת בִּידֵיהַ. אֲתִי הוּא לְמִיכַל
 מִמְּמוֹנֵיהַ, מְחָאֵת בִּידֵיהַ, בְּגִין לְנִטְרָא לִיהַ לְאַחֲרָא. וּמִן
 יוֹמָא דְשְׂרִיא עָלֵיהַ דְּבַר נֶשׁ, הִיא חוֹלָה, כִּהִיא שְׂכִיב
 מִרַע דְּלֹא אָכִיל וְלֹא שְׂתִי. וְעַל דָּא הִיא רַעָה חוֹלָה.

וּשְׁלֵמָה מְלָכָא צְוּחַ בְּחַכְמָתָא וְאֲמַר, (קהלת ו) אִישׁ אֲשֶׁר
 יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגו'. הִיא
 קָרָא, לָאוּ רִישִׁיָּה סִיפִיָּה, וְלָאוּ סִיפִיָּה רִישִׁיָּה, כְּתִיב אִישׁ
 אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֶשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגו', מֵאֵי וְלֹא
 יִשְׁלִיטְנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכּוֹל מִמֶּנּוּ. אֵי הָכֵי, לָאוּ בְּרִשׁוֹתֵיהַ
 הוּא דְּבַר נֶשׁ.

אֶלָּא, אֵי כְּתִיב וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכּוֹל מִמֶּנּוּ,
 הוּיִנָּא אֲמַר הָכֵי. אֶלָּא וְלֹא יִשְׁלִיטְנוּ, דְּבִגִין
 דְּהוּא הִימְנִיָּה לְהֵיָּא רַעָה, וְאַחִיד בָּהּ. קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 לֹא שְׁלִיטֵיהַ עָלֵיהַ, לְאַתְּבְּרָאָה תְּחוֹתֵיהַ, עַל דְּהוּא אֲתִרְעִי
 בָּהּ, וְאַחִיד בָּהּ.

וְכָל אֲרַחוּי כְּשְׂכִיב מִרַע, דְּלֹא אָכִיל וְלֹא שְׂתִי, וְלֹא
 קָרִיב לְמְמוֹנֵיהַ, וְלֹא אִפִּיק מִינֵיהַ, וְנִטְרִי לִיהַ עַד
 דְּהוּא יִפּוּק מִעֲלָמָא, וְיִיתִי אַחֲרָא, וְיִטּוֹל לִיהַ, דְּהוּא
 בְּעֲלִיו.

וְשַׁלְמָה מִלְכָּא צוּוח וְאָמַר, (קהלת ה) עֲשֶׂר שָׁמוֹר לְבַעְלִיו
לְרַעְתּוֹ. מֵאֵן בְּעַלְיוֹ. דָּא אַחְרָא דִּירִית לִיה.

וְלָמָּה זָכָה הָאִי אַחְרָא לְמַהוּי בְּעַלְיוֹ דִּיהוּא עֵתְרָא. בְּגִין
דִּיהָאִי הַיְמִין לְהֵיָא רָעָה, וְאַתְרַעֲי בֵּה (הדא הוא דכתיב לרעתו
בשביל ההוא רע) וְאַתְדַּבֵּק בֵּה. בְּגִין כִּף, הָאִי אַחְרָא דִּלָּא
אַתְדַּבֵּק בֵּהֵיָא רָעָה, זָכָה (האִי) לְמַהוּי בְּעַלְיוֹ דִּיהוּא
עֵתְרָא הַדָּא הוּא דְכָתִיב לְרַעְתּוֹ, כְּלוּמַר בְּגִין רַעְתּוֹ דִּיהוּה
מִתְדַּבֵּק בֵּה, רוּוח לִיה הָאִי.

דְּבַר אַחַר יֵשׁ רָעָה חוּלָה, הָאִי מֵאֵן דִּיתִיב בְּחוּלְקָא טְבָא,
בְּבֵית אָבוּי, וְהוּא אָזִיל לְקַבֵּל אָבוּי, (דף ט"ה ע"ב)

בְּתַסְקוּפֵי מְלִין, הָא אַתְדַּבֵּק בֵּהֵוּא רָעָה חוּלָה, כְּבַר נִשׁ
שְׁכִיב מִרַע דְּכָל אַרְחוּי בְּתַסְקוּפָא, דָּא בְּעֵינָא, וְדָא לָא
בְּעֵינָא, וּבְגִין הָאִי עוֹתְרָא אַתְדַּבֵּק בַּר נִשׁ בְּרָעָה חוּלָה,
וְאַתְעַנֵּשׁ בְּהָאִי עֲלָמָא, וּבְעֲלָמָא דְאַתִּי, וְדָא הוּא עוֹשֶׂר
שָׁמוֹר לְבַעְלִיו לְרַעְתּוֹ.

כִּף יִשְׂרָאֵל, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְטִיל לֹון עַל גְּדַפֵּי
נְשָׁרִין, אֶסְחַר לֹון בְּעַנְנֵי יְקָרָא, שְׁכִינְתִּיה נְטִיל
קְמִיִּהוּ, נַחַת לֹון מְנָא לְמִיכַל, אֶפִּיק לֹון מִיָּיא מְתוּקִין,
וְאֵינֹון הוּוּ אֶזְלִין עֲמִיה בְּתַסְקוּפִין. מִיד וַיָּבֵא עֲמֶלְק.

(שמות יז) וַיָּבֵא עֲמֶלְק, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, רָזָא דְחַכְמַתָּא
הַכָּא, מְגִזְרַת דִּינָא קְשִׁיא, קָא אַתִּיא קְרַבָּא דָּא.

וַיִּקְרָבָא דָּא אֲשֶׁתְּכַח לְעֵילָא וַתִּתָּא. וְלִית לָךְ מַלְּה
בְּאוּרֵייתָא, דְּלֹא אִית בְּה רְזִין עֲלָאִין דְּחֻכְמָתָא,
דְּמַתְקֻשְׁרִין בְּשִׁמָּא קְדִישָׁא. כְּבִיכּוּל, אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, כִּד יִשְׂרָאֵל אֵינּוּן זַכָּאִין לְתַתָּא, אַתְגַּבֵּר חֵילָא דִּילֵי
עַל כֹּלָא. וְכִד לָא אֲשֶׁתְּכַחוּ זַכָּאִין, כְּבִיכּוּל, מִתִּישִׁין
חֵילָא דְלְעֵילָא, וְאַתְגַּבֵּר חֵילָא דְדִינָא קִשְׂיָא.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעְתָּא דְּחִבּוּ יִשְׂרָאֵל לְתַתָּא, מַה כְּתִיב, וַיָּבֹא
עִמְלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל, אַתָּא לְקַטְרָגָא דִּינָא
בְּרַחֲמֵי. דְּכֹלָא אֲשֶׁתְּכַח לְעֵילָא וַתִּתָּא. בְּרַפִּידִים: בְּרַפּוּי
יָדִים, דְּרַפּוּ יְדֵיהוֹן מֵאוּרֵייתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּמַה
דְּאוּקִימָנָא. אֲמַר ר' יְהוּדָה, תְּרִי זְמִנֵי אַגַּח קְרָבָא עִמְלֶק
בְּיִשְׂרָאֵל, חַד הַכָּא. וְחַד דְּכְתִיב, (במדבר ז) וַיֵּרֶד הָעִמְלֶקִי
וְהַכְּנַעֲנִי וְגו'.

אֲמַר ר' שְׁמַעוֹן, לְעֵילָא וַתִּתָּא. קַטְרוּגָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא הוּוּ, לְעֵילָא, כְּמַה דְּאַתְמַר. לְתַתָּא בְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא הוּוּ, דִּהוּוּ נִסְבִּי לְגַבְרִי, וְגַזְרִי לֹוֹן עֲרָלְתָא (ס"א
אַתָּא) דְּרִשִׁמָּא קְדִישָׁא, וְנִטְלִי לְהוּ וְאַרְמוּ לֹוֹן לְעֵילָא,
וְאַמְרִי טוֹל לָךְ מַה דְּאַתְרַעִית. וְעַל כֹּל פָּנִים דְּקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא הוּוּ (כֹּל קוּבְלָנָא כֹּלָא) (ס"א קבֵּלָא) כֹּלָא.

(שמות יז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה שְׁעַ בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא
הִלָּחֶם בְּעִמְלֶק. וְכִי מַה חָמָא מֹשֶׁה, דְּסִלִּיק גְּרַמִּיָּה,

מֵהָאֵי קִרְבָּא קִדְמָאָה דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא פְקִיד. אֲלֵא
 מֹשֶׁה זָכָא חוּלְקִיָּה, דְאַסְתַּכֵּל וַיִּדַע עֲקָרָא דְמִלָּה. אָמַר
 מֹשֶׁה, אֲנָא אֲזַמִּין גְּרַמִּי לְהֵוּא קִרְבָּא דְלַעִילָא, וְאַנְתָּ
 יְהוֹשֻׁעַ זַמִּין גְּרַמְךָ לְקִרְבָּא דְלַתְתָּא.

וְהֵיִינוּ דְכְתִיב, וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגַבְר יִשְׂרָאֵל:
 יִשְׂרָאֵל דְלַעִילָא. וּבְגִין כֵּךְ סָלִיק מֹשֶׁה גְרַמִּיָּה
 מִקִּרְבָּא דְלַתְתָּא, בְּגִין לְאַזְדַּרְזָא בְּקִרְבָּא דְלַעִילָא,
 וַיִּתְנַצַּח עַל יַדָּי.

אָמַר ר' שְׁמַעוֹן, וְכִי קִלָּה הִיא בְּעֵינֵיךָ, קִרְבָּא דָּא
 דְעַמְלֵק. תָּא חֲזִי, מִן יוֹמָא דְאַתְבְּרִי עָלְמָא, עַד
 הֵוּא זְמַנָּא, וּמַהֲהוּא זְמַנָּא, עַד דְיֵיתִי מִלְכָּא מְשִׁיחָא,
 וְאַפִּילוּ בְיוֹמוֹי דְגוּג וּמַגּוּג, לָא יִשְׁתַּכַּח כּוּוֹתִיָּה. לָאוּ בְּגִין
 חֲזִילִין תְּקִיפִין וְסַגִּיאִין, אֲלֵא בְּגִין דְבְכַל סְטָרִין דְקוּדְשָׁא
 בְרִיךְ הוּא הוּהוּ.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל יְהוֹשֻׁעַ, אֲמַאי לִיהוֹשֻׁעַ, וְלֹא לְאַחֲרָא,
 וְהָא בְּהֵוּא זְמַנָּא רַבִּיא הוּהוּ, דְכְתִיב, (שְׁמוֹת לג)
 וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן נֶעַר, וְכִמְהָ הוּוּ בִישְׂרָאֵל תְּקִיפִין מְנִיָּה.
 אֲלֵא מֹשֶׁה בְּחַכְמָתָא אֲסַתְכֵּל וַיִּדַע. מַאי חָמָא. חָמָא
 לְסַמְאֵל דְהוּהוּ נְחִית מִסְטָרָא דְלַעִילָא, לְסִייעָא לְעַמְלֵק
 לְתַתָּא. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי קִרְבָּא חָכָא תְּקִיפָא אַתְחֲזִי.
 יְהוֹשֻׁעַ בְּהֵוּא זְמַנָּא בְּדַרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר אֲשַׁתְכַּח. אֵי

תִּימָא דְבִשְׁכִינְתָא אֲשַׁתְּכַח בְּהֵוּא זְמַנָּא לָאו חָכִי, דְּהָא
בְּמִשָּׁה אֲתַנְסִיבַת וְאֲתַאֲחַדַת, אֲשַׁתְּכַח יְהוֹשֻׁעַ דְּאֲתַאֲחַד
לְתַתָּא מִינָהּ. וּבַמָּה. אָמַר ר' שְׁמַעוֹן, בְּהֵוּא אֲתֵר,
דְּאֲתַקְרִי נַע"ר.

וְהֵינּוּ דְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵאִי דְכָתִיב, (ישעיה לג) עֵינֶיךָ
תִּרְאִינָה יְרוּשָׁלַם נוֹה שְׁאֲנָן אֶהֱל בַל יִצְעֵן בַל
יִסַּע יִתְדוֹתָיו לְנִצָּחַת. יְרוּשָׁלַם: יְרוּשָׁלַם דְּלַעֲיִלָּא, דְּאֲקָרִי
אֶהֱל בַל יִצְעֵן, דְּלֹא יִשְׁתַּכַּח יִתִּיר לְמַהֲךְ בְּגָלוּתָא, וְדֹא
הוּא רְזָא דְכָתִיב, וְיֵהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן נַעַר. נַעַר וְדֹאִי. לֹא
יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהֱל, הֵהוּא דְאֲקָרִי אֶהֱל בַל יִצְעֵן. מְלַמֵּד
דְּבַכָּל יוֹמָא וְיוֹמָא, הָוּה יִנִּיק מְשִׁכִּינְתָא, כְּמָה דְּהֵהוּא
נַעַר דְּלַעֲיִלָּא, לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהֱל, וְיִנִּיק מִנִּיהּ
תְּדִירָא. כִּךְ הֵאִי נַעַר (דף ט"ו ע"א) דְּלַתַּתָּא לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ
הָאֶהֱל, וְיִנִּיק מִנָּהּ תְּדִירָא.

בְּגִין כִּךְ, כִּד חָמָא מִשָּׁה, לְסַמָּאֵל, נְחִית לְסִייעָא
לְעַמְלָק, אָמַר מִשָּׁה, וְדֹאִי הֵאִי נַעַר יִקוּם
לְקַבְּלִיהּ, וְיִשְׁלוּט עָלֶיהּ, לְנִצָּחַת לִיהּ. מִיַּד וַיֹּאמֶר מִשָּׁה
אֵל יְהוֹשֻׁעַ בָּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הַלֶּחֶם בְּעַמְלָק, דִּילָךְ
הֵאִי קָרְבָּא דְּלַתַּתָּא, וְאַנָּא אֲזַדְרִזוּ לְקָרְבָּא דְּלַעֲיִלָּא. בָּחַר
לָנוּ אַנְשִׁים, זַכָּאִין בְּנֵי זַכָּאִין, דִּיתַחְזוּן לְמַהֲךְ עַמְךָ.
אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשַׁעְתָּא דְּנַפִּיק יְהוֹשֻׁעַ נַעַר. אֲתַעַר

נַעַר דְּלַעֲיִלָּא, וְאַתְתָּקֵן בְּכַמָּה תִּיקוּנֵין בְּכַמָּה זַיִינֵין,
 דְּאַתְקִינַת לִיה אַמִּיה, לְקֶרְבָּא דָּא, לְנִקְמָא נּוֹקְמָא
 דְּבְרִית. וְהַיִּינוּ דְּכְתִיב, (ויקרא כו) חָרַב נּוֹקְמַת נָקָם בְּרִית,
 וְדָא הוּא רְזָא דְּכְתִיב, וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמֹלֵק וְאֶת עַמּוֹ
 לְפִי חָרַב. לְפִי חָרַב וְדָא, וְלֹא לְפִנּוּם רּוּמַחִין וְזַיִינֵין, אֶלָּא
 בְּחָרַב וְדָא הִיא, הֵיא דְּאַקְרִי חָרַב נּוֹקְמַת נָקָם בְּרִית.
 וּמִשָּׁה אֶתְתָּקֵן לְקֶרְבָּא דְּלַעֲיִלָּא, וַיְדִי מִשָּׁה כְּבִידִים:
 כְּבִידִים מִמֶּשׁ, יְקִירִין, קַדִּישִׁין, לָא אֶסְתְּאַבֵּן
 לְעֵלְמִין. יְקִירִין דְּאַתְחַזּוֹן לְאַגָּחָא בְּהוּ קֶרְבָּא דְּלַעֲיִלָּא.
 וַיִּקְחוּ אֲבָן וַיִּשְׁימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ, בְּגִין דִּישְׂרָאֵל
 שְׂרִיין בְּצַעְרָא, וַיְהִי עֲמָהוֹן בְּצַעְרִיהוֹן.
 וְאַהֲרֹן וְחֹר תְּמַכּוּ בִידֵיו מְנָה אֶחָד וּמְנָה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו
 אֲמוּנָה וְגו', מֵאִי תְּמַכּוּ בִידָיו. אֲמוּנָה. (אֲמוּנָה,
 מִהִימְנוּתָא וְדָא) וְכִי עַל דְּאַהֲרֹן וְחֹר תְּמַכּוּ לִידוּי, הוּוּ יָדוּי
 אֲמוּנָה. אֶלָּא, מִשָּׁה כְּבִידִים בְּחַכְמַתָּא עָבִיד מַה דְּעָבִיד.
 אַהֲרֹן וְחֹר, דָּא מְסַטְרָא דִילֵיהָ, וְדָא מְסַטְרָא דִילֵיהָ,
 וַיְדִי בְּאַמְצַעִיתָא, וְעַל דָּא וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה, מִהִימְנוּתָא.
 אַהֲרֹן בְּגִין דִּיתַעַר סְטְרָא דִילֵיהָ, (חוקת קל"א ע"ב) וְחֹר בְּגִין
 דִּיתַעַר סְטְרָא דִילֵיהָ, וְהוּוּ אֶחֱדָן בִּידוּי מְכָאן וּמְכָאן,
 דְּאַשְׁתַּכַּחַא סִיוְעָא דְּלַעֲיִלָּא.

(שמות יז) וְהָיָה כִּי יֵרֶם מֹשֶׁה יָדוֹ וְגִבֵּר יִשְׂרָאֵל. כִּי יֵרֶם יָדוֹ וְגִבֵּר יִשְׂרָאֵל וְיִמְנָא עַל שְׂמָאלָא, וְאֶת־כַּוּוֹן בְּפָרִישׁוֹ דִּידוּי. וְגִבֵּר יִשְׂרָאֵל: יִשְׂרָאֵל דְּלַעֲיָלָא. וְכִי יִנִּיחַ יָדוֹ וְגִבֵּר עַמְלִיק, בְּשַׁעֲתָא דִּישְׂרָאֵל לְתַתָּא, מִשְׁתַּכְּכִין מִצְלֹתָא, לֹא יִכְלִין יְדֵי מֹשֶׁה לְמִיקָם בְּזַקִּיפּוּ, וְגִבֵּר עַמְלִיק. מִכָּאן אֲוִלִּיפְנָא, אַף עַל גַּב דְּכַהֲנָא פָּרִישׁ יְדוּי, בְּקַרְבְּנָא, לְתַקְנָא גְרַמִּיה בְּכֻלָּא, יִשְׂרָאֵל בַּעֲיִין לְאַשְׁתַּכַּחא בְּצִלְוֹתֵהוֹן, עֲמִיה.

תַּאנָּא, בְּקַרְבָּא דָּא דְּעַמְלִיק, אֲשַׁתְּכַחוּ עֲלָיִן וְתַתָּאִין, וְעַל דָּא, וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה, בְּהִימְנוּתָא כַּדְקָא חֲזִי. וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה. וַיְהִי יָדָיו מְבַעֵי לִיה. אֲלָא, בְּגִין דְּתַלְיָא כֻּלָּא בִּימִנָּא, כְּתִיב וַיְהִי. וְכַתִּיב יָדָיו, בְּגִין דְּהוּא עַקְרָא דְּכֻלָּא. וְכַתִּיב, (שמות טו) יְמִינְךָ יְיָ נֹאדָרִי בַּכַּח יְמִינְךָ יְיָ תִרְעֵץ אוֹיֵב.

(שמות יז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֶאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר וְגו'. תָּא חֲזִי, מַה כְּתִיב לַעֲיָלָא, וַיַּחְלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלִיק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרֵב. וַיַּחְלֹשׁ, וַיַּהְרוֹג מְבַעֵי לִיה. אֲלָא, וַיַּחְלֹשׁ, כְּמַה דְּאַתְמַר, (ישעיה יד) חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם. יְהוֹשֻׁעַ הָוָה חוֹלֵשׁ עַלֵּיהוּ, וְהָהוּא חָרֵב נוֹקְמַת נְקָם בְּרִית קָטִיל לֹוֹן, דְּכַתִּיב לְפִי חָרֵב כְּמַה דְּאַתְמַר.

כְּתֹב זֶאת זְכָרוֹן, זֶאת דִּיקָא. וְשִׁים בְּאַזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, דְּהָא הוּא זְמִין לְקָטְלָא מְלַכִּין אַחַרְנִין. כִּי מַחַה אֲמַחַה.

מַחֲהָ: לְעֵילָא. אַמְחָה: לְתַתָּא. זְכָר, דְּיוֹכְרָנָא דְלְעֵילָא
וְתַתָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פְּתִיב פִּי מַחָה אַמְחָה, וּכְתִיב (דְּבָרִים כה)
תִּמְחָה אֶת זְכָר עַמְלִיק. אֵלָא, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא, אַתּוּן מַחוּן דְּיוֹכְרָנִיָּה לְתַתָּא, וְאַנָּא אַמְחָה דְּיוֹכְרָנִיָּה
לְעֵילָא.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, עַמְלִיק עַמִּין אַחַרְנִין אֵייתִין עַמִּיָּה, וְכִלְהוּ
דְּחִילוּ לְקַרְבָּא בְּהוּ בִּישְׂרָאֵל, בַּר אִיהוּ. וּבְגִין כֵּן,
יְהוֹשֻׁעַ הָוָה חוֹלֵשׁ עָלֵיהּ. רַבִּי יִיסָא אָמַר, וַיַּחֲלֹשׁ
יְהוֹשֻׁעַ, דְּתַבַּר חֵילָא דְלַחוּן מְלַעֲיָלָא.

(שְׁמוֹת יז) וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְיָ נָסִי. וַיִּבֶן מֹשֶׁה
מִזְבֵּחַ, לְקַבֵּל הַהוּא דְלְעֵילָא. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ הַהוּא
מֹשֶׁה (נ"א דְּהַהוּא מִזְבֵּחַ) יְיָ נָסִי. מֵאִי יְיָ נָסִי. בְּגִין
דְּאַנְקִים נִקְמַתָּא דְּהַהוּא רְשִׁימָא (דף ס"ו ע"ב) קְדִישָׁא
דְּיִשְׂרָאֵל, וּמַהֲהוּא זְמַנָּא אַתְקַרִּי, חֶרֶב נוֹקְמַת נָקַם בְּרִית.
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, מִזְבֵּחַ לְכַפֵּרָא עָלֵיהּ.
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ. שְׁמוֹ דְּמָאן. אָמַר רַבִּי חֵיָּא שְׁמִיָּה
דְּמִדְּבַחָא הַהוּא. יְיָ נָסִי: כִּמָּה דַּאתָּא אָמַר, וְשָׁם נִסָּהוּ.
וְכִלְא מְלָה חֵד, עַל דְּאַתְפָּרְעוּ יִשְׂרָאֵל, וְאַתְגְּלִיָּא הַהוּא
אֶת קְיִמָּא, רְשִׁימָא קְדִישָׁא. מִכָּאן אֹלִיפְנָא, דְּכִיוּן
דְּאַתְגְּזֹר בְּרִיָּה דְּבַר נֶשׁ, וְאַתְגְּלִיָּא בֵּיהּ אֶת רְשִׁימָא

קְדִישָׁא קַיִמָא. הֵהוּא אַקְרִי מְזַבַּח לְכַפָּרָא עָלֶיהָ. וּמַה
שְׁמִיָהּ. יִי נָסִי.

כְּגֻוּנָא דָּא יַעֲקֹב, בְּנֵה מִדְּבַחָא, דְּכַתִּיב, (בראשית לג) וַיֵּצֵב
שָׁם מְזַבַּח וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. לְמָאן.
לְהֵהוּא אַתָּר דְּאַקְרִי מְזַבַּח. וּמָאן שְׁמִיָהּ. אֵל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, מַאי דְּכַתִּיב, (שמות כד) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וּגְו'. וְכִי מָאן יְכִיל לְמַחְמֵי לִיהּ לְקוּדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא, וְהָא כְּתִיב (שמות לג) כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחָי.
וְהָכָא אָמַר וַיִּרְאוּ אֶלָּא דְּאַתְגַּלִּיא קָשְׁת עָלֶיהוּ בְּגֻוּנִין
נְהִירִין, וְהָכִי תַנְיִנָן, כֹּל מָאן דְּאַסְתַּכֵּל בְּקָשְׁת, כְּמָאן
דְּמִסְתַּכֵּל בְּשַׁכִּינָה, וְלֹאֲסְתַּכֵּלָא בְּשַׁכִּינָתָא אָסִיר.
וְעַל דָּא, אָסִיר לִיהּ לְאַיְנִישׁ, לְאַסְתַּכֵּלָא בְּאַצְבְּעֵיהוּ
דְּכַהֲנֵי, בְּשַׁעֲתָא דְּפָרְסֵי יַדֵּיהוּ. אָסִיר לְאַסְתַּכֵּלָא
בְּקָשְׁת. מָאן קָשְׁת. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּקָשְׁת סֵתָם אָמַר לִיהּ
מַאי בְּקָשְׁת סֵתָם אָמַר לִיהּ בְּקָשְׁת דְּלַעִילָא, וּבְקָשְׁת
דְּלַתָּתָא.

בְּקָשְׁת דְּלַעִילָא, בְּגֻוּנֵי. דְּכֹל מָאן דְּיִסְתַּכֵּל בְּגֻוּנֵי,
כְּאִילוּ אֲסְתַּכֵּל בְּאַתָּר דְּלַעִילָא, וְאָסִיר
לְאַסְתַּכֵּלָא בֵּיהּ, דָּלָא יַעֲבִיד קְלָנָא בְּשַׁכִּינָתָא. קָשְׁת
דְּלַתָּתָא מַאי הִיא. הֵהוּא אֶת קַיִמָא, דְּאַתְרֵשִׁים בֵּיהּ בְּבַר

נֶשׁ, דְּכָל מֵאֵן דַּיִסְתַּכַּל בֵּיהּ, עֶבֶיד קַלְנָא לְעִילָא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִי הָכִי וְהִכְתִּיב (בראשית כד) שִׁים נָא יְדָךְ
תַּחַת יְרֵכִי, דְּהוּה אֹמִי לִיה בְּהֵאֵי אַתָּ. אָמַר לִיה,
אַנַּח לְהוּ לְאַבְהֵן דְּעֵלְמָא, דְּלִית אֵינֹן כְּשֶׁאֵר בְּנֵי עֵלְמָא.
וְעוּד, שִׁים נָא יְדָךְ תַּחַת יְרֵכִי כְּתִיב, וְלֹא כְּתִיב רֵאֵה תַּחַת
יְרֵכִי, בְּגִין כֶּךָ אָסִיר לְאַסְתַּכְּלָא בְּקֻשְׁת סֹתָם, כְּמָה
דְּתַנִּינָן.

תֵּאֲנָא, וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, דְּאֲתַגְלִיא קֻשְׁת
עַלֵּיהוּ, בְּגוּוּנִין שְׁפִירִין נְהִירִין, מְלַהֲטֵן לְכָל
עֵיבַר, מִשְׁמַע דְּכְתִיב, אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא כְּתִיב וַיֵּרְאוּ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, נְהוּרָא דְּבוּצִינָא
דְּשְׁכִינְתָא. וּמֵאֵי נִיהוּ. הֵהוּא דְּאֶקְרִי נַעַר, דְּמִשְׁמַשׁ
לְשְׁכִינְתָא, בְּמִקְדָּשָׁא. וּבְגִין כֶּךָ, אֵת דִּיִּיקָא.

וְתַחַת רַגְלֵיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנַּת הַסְּפִיר, דְּאֲתַרְשִׁים בֵּיה
תַּחוּת דְּוִכְתִּיהּ, חַד לְבִינְתָא מֵאֵינֹן לְבַנִּין דְּהוּ
בְּנִין בְּמִצְרַיִם, דְּתַנִּינָן, אֲתַתָּא חָדָא אוֹלִידַת בְּמִצְרַיִם,
וְהוּה אֲתִין סְרְכֵי פְרַעָה, וְעָאֲלַת לִיה בְּחַד לְבִינְתָא, וְאֲתָא
פֶּס יְדָא וְאֲחִיד לִיה, וְאֲתַרְשִׁים תַּחוּת רַגְלוֹי דְּשְׁכִינְתָא,
וְקִיִּמָא קָמִיהּ, עַד דְּאֲתוּקַד בֵּי מִקְדָּשָׁא דְּלַתְתָּא, דְּכְתִיב,
(איכה ב) וְלֹא זָכַר הַדּוֹם רַגְלָיו.

ר' חִיָּיא אָמַר, לְבַנַּת הַסְּפִיר: נְהִירוּתָא דְּסְפִיר, קַלְדֵּיטִי

בְּקַנְדִּיטִי גְלִיפִין עֶלְאִין דְּלְעִילָא, דְּמַתְּלֵהֲטָא לְשַׁבְּעִין
 וְתַרְיִן עֲבָרִי, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה נד) וַיִּסְדְּתִיךָ
 בַּסְּפִירִים. (שמות כד) וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם. מֵאֵי עֶצֶם הַשָּׁמַיִם.
 אָמַר רַבִּי אֲבָא, מָה עֶצֶם הַשָּׁמַיִם, גְּלִיפָא בְּשַׁבְּעִין וְתַרְיִן
 עֲנַפִּין, פְּרַחִין מְלַהֲטִין בְּכָל עֵיבָר. אוּף הָכָא, חִיזוּ דִּיהוּא
 עֶצֶם הַשָּׁמַיִם כְּחִיזוּ שְׁמֵיָא מִמָּשׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, כִּלְא
 אֲתַרְשִׁים בְּהוּא נְהִירוּ, דְּחִיזוּ דְּמַתְּגַלְפָא מִסְטָרָא
 דְּשְׁכִינְתָא.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, אֵי הָכִי, וְהָא שְׁתִּין אֵינּוּן, בְּסַחְרָנִיה
 דְּשְׁכִינְתָא, דְּכְּתִיב, (שיר השירים ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב
 לָהּ. אָמַר לִיה הָכִי הוּא וְדָאֵי. אֶלָּא אֵינּוּן שְׁתִּין, אֲתַנְהִירוּ
 בְּתַרִּיסַר תְּחוּמִין, וְלֹא אֲעֵדִיאוּ מִסַּחְרָנוּתָהָא לְעֶלְמִין.
 דְּתַנְיִנוּ, תַרִּיסַר תְּחוּמִין, גְּלִיפִין עֶלְאִין, בְּמַתְּקָלָא
 סְלִיקוּ, בְּאֵילָנָא קַדִּישָׁא רַבָּא וְתַקִּיפָא. וְכֻלְהוּ נְהִירִין
 בְּמִטְרוֹנִיתָא, כַּד אֲתַחַבְּרַת בְּמַלְכָא. וְדָא הוּא עֶצֶם
 הַשָּׁמַיִם, עֶצֶם הַשָּׁמַיִם מִמָּשׁ. וְכָל אֵינּוּן נְהִירִין שְׁבִילִין,
 מְנַהֲרִין בֵּיהּ, בְּנְהִירוּ דְּמִטְרוֹנִיתָא.

וְתַאנָּא, נְהִירוּ דְּאֵלִין שְׁתִּין, דְּסַחְרָנְהָא, רְשִׁימִין בֵּיהּ
 בְּהוּא נַע"ר, וְקַרִּינִן לְהוּ שְׁתִּין פּוּלְסִי דְּנוּרָא,
 דְּאֲתַלְבֵּשׁ בְּהוּ מִסְטָר דְּשְׁכִינְתָא, מַתְּלֵהֲטִין בְּדִינָא, הֲדָא
 הוּא דְכְּתִיב (דף ט"ז ע"א) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ.

תָּאנָא, וַיְבִין מֹשֶׁה מְזִבַּח כְּמַה דְּאִמִּינָא. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נְסִי. ה' נְסִי מִמֶּשׁ. אִמַּאי. בְּגִין דְּעִמְלֵק נָטַל כָּל אִינּוֹן דְּהוּוּ גְזִירִין, וְלֹא אֶתְפָּרְעוּ, וְגִזְר לֹון וְשָׂדִי לְהוּ לְעֵילָא, וְאִמַר טוֹל מַה דְּאֶתְרַעִית בֵּיהּ. בֵּיהּ שְׁעֵתָא מַה כְּתִיב. וַיֹּאמֶר כִּי יַד עַל כַּס יֵה מִלְחָמָה לְה' בְּעִמְלֵק מְדַר דֵּר. מְדַר דֵּר חֲסֵרִין, מְדִיּוּרִין דְּלְעֵילָא, וּמְדִיּוּרִין דְּלִתְתָּא. אִמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל דָּרָא וְדָרָא, בְּכָל דָּרִין דְּאֶתְיִין לְעֵלְמָא, לִית לָךְ דֵּר דְּלִית בְּהוּ מֵהֵהוּא זֶרְעָא בִישָׂא, וְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲגַח בְּהוּ קִרְבָּא. (ר' יצחק אָמַר מְדִירוּתָא דְּלִתְתָּא לְדִיּוּרָא דְּלְעֵילָא) וְעַלֵּיהּוּ כְּתִיב (תהלים קד) יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְגו'. מִן הָאָרֶץ: בְּעֵלְמָא דִּין, וּבְעֵלְמָא דְּאֶתִּי. בֵּיהּ זְמַנָּא כְּתִיב, בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ.

פְּרֻשַׁת יִתְרוֹ

(שמות יז) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כִּהְנֶה מִדֵּין חֲתָן מֹשֶׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְגו'. רַבִּי חֲזַקְיָה (נ"א ר' אֶלְעָזָר) פָּתַח וְאִמַר, (ויקרא ט) וַיֵּשֶׁב אֶתְרוֹן אֶת יָדוֹ. כְּתִיב יָדוֹ חַד, בְּגִין דְּבַעֲי לְאַרְמָא יְמִינָא עַל שְׂמָאלָא, וְהָא אוֹקִימָנָא רְזָא. אֲשַׁכְחָנָא בְּסַפְרָא דְּשַׁלְמָה מְלָכָא, דְּכָל מַאן דְּאָרִים יְדוּי לְעֵילָא, וְלֹאוּ אִינּוֹן בְּצִלוֹתִין וּבַעוֹתִין, הָאִי אִיהוּ בַר נֶשׁ, דְּאֶתְלַטֵּיָא מֵעֲשָׂרָה שׁוֹלְטָנִין מְמַנָּן. וְאִינּוֹן עֲשָׂרָה שְׁלִיטִין אֲשֶׁר הָיוּ בְּעִיר. אֵלִין אִינּוֹן עֲשָׂרָה (קהלת ז)